

BÖNGÉSZŐ JÁTÉK

2016-2017

4. forduló – olvasmány – Benedek Elek: Tündéropac

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. Két kicsi, buta szarvú ökre s két darab földecskéje vala minden gazdasága. Az egyikbe kölest vetett, s két gyermeket melléje állított, hadd őrizzék. Azt mondják egyszer a szomszédok a szegény embernek:

– Hé, szomszéd, kiednek aranykölese van.

– A biz’ a, ne! Lássák-e kietek – mondá a szegény ember -, s én nem is vettem észre eddig.

Egyszeriben meghagyta erősen a gyermekeknek, hogy jól őrizzék azt a drága Isten áldását, mert ha egy szál hibádzik belőle, halálnak halálával halnak meg. Még azon nap csak leröppen egy varjú, s elvisz egy szálát. Aj, édes jó Istenem, utána a legkisebb gyermek, fut árkon-bokron keresztül, de mindhiába, nem tudá elfogni a varjút. Addig futott a szegény gyermek, míg egy nagy rengetegbe tévedt. Hát amint megy, nagy tüzet lát, a tűz mellett egy éktelen hosszú óriást, amint ott hemmedezett. Ennek az óriásnak akkora orra volt, hogy éppen a térde kalácsáig ért. Háta megé sompolyodik a gyermek, de abb’ a minutában akkorát prüszentett az óriás, hogy a szele tizenkét lépésre hajította. Sírt a szegény gyermek, rőkölt keservesen.

– Hum – morog magában az óriás -, miféle emberi hangot hallok? – S lepegette a két fülét mindenfelé, hogy vajon merről jó az a sírás. Más oldalára fordult, s éppen rátapsantott a gyermekre.

– Hát te hogy tévelyedtél ide, te emberizink, te?

Elmondja a gyermek nagy szepegéssel-szipogással, hogy milyen szerencsétlenség találta, s ő most már nem mer hazamenni. Az óriásnak megesik a szíve rajta, s fiának fogadja.

Sok-sok idő telt el, a gyermekből derék nagy legény lett. Azt mondja egyszer az óriás:

– No, fiam, felneveltelek, most már házasodj meg!

– Hiszen az nem volna rossz, édes óriás apámuram – mondá a legény -, de hát kit vegyek el ebb’ a nagy rengetegben?

– Majd találsz a rengetegen túl. Van a rengeteg túlsó szélin egy tó. Abban feredik minden áldott délben három királykisasszony. Menj oda, s míg feredeznek, vedd el a kisebbiknek a gúnyját. De akárhogy kiabálnak utánad, vissza ne nézz, mert csúffá tesznek.

Elmegyen a legény, s hát csakugyan ott feredik a három királykisasszony. Olyan szép volt mind a három, mint egy-egy tündér. Bezzeg, szeretett volna ő is köztük feredezni, de

erőt vett magán, szépen hasra ereszkedett, odacsúszott a bokrok közé, ahová a gúnyát levetették volt a királykisasszonyok.

“De már most melyik a kisebbiké, legény?” – kérdezte magától.

Ő bizony nem válogatta sokáig, hanem találomra elvett egyet, s azzal – uzsgyi neki! – megfutamodott. Bezzeg hogy éppen a nagyobbik leányét találta megfogni. Észreveszik a leányok, hogy valaki fut a gúnyával, futnak a bokrok közé, látják, hogy a nagyobbikét viszi. Kiabálni kezd ez torkaszakadtából:

– Ne fuss, te bolond! Nézz vissza, milyen szép bőröm van!

A legény bizony, mintha megboszorkányozták volna, elfelejtette az óriás tanácsát: visszanézett. A leányok utolérik, jól megtépázzák, s a legénynek gúnya nélkül kelle hazamennie. Másnap éppen így járt. Harmadnap azt mondja az óriás:

– No, hallod-e, hogyha holnap el nem veszed a kisebbik leány gúnyáját, s vissza találsz nézni, karóba húzom a fejedet!

De mármost a legény sem vette a dolgot tréfára. Tudta, hogy az óriás nem szokott komázni. Harmadnap ismét csak odasompolyodik a bokrok közé, kiválasztá a legkisebb királykisasszony gúnyáját, s azzal – uzsgyi neki, vesd el magad! – olyan futásnak eredt, mintha mind a két szemét kivették volna. Utána a leányok, eleget, hogy: nézz vissza, hé, milyen szép bőrünk van! de bizony nem nézett vissza. Mikor ez nem használt, könyörgésre fogták, istenkedtek neki; de istenkedhettek, nem fordult vissza. Mit volt mit tenni a kicsi királykisasszonynak: nagy szomorúan a legény után eregült, s elkísérte a rengetegbe. Egyszerre értek az óriáshoz. Sírt, sírt egy kicsinnyég a királykisasszony, de lassanként a sírás is elmaradt. Hát bizony megtetszett neki az ügyibevaló legény. Királyfiban se kapott volna ennél különbet.

Eltelik három nap, s az óriás azt mondja a fogadott fiának:

– No, fiam, már van feleséged is, én most téged Istennek ajánllak. Menj csak, lássatok országot-világot, mert ilyen ifjú párnak nem lehet kendermagba bújni.

Azzal csak megfuvinta egy sípot, s hát egy szempillantásra annyi szárnyasállat keveredett össze, hogy a szem nem volt képes belepni. Mert közmént legyen mondva, az óriás a madaraknak a királya volt. Egyszeribe elészöktet egy sereg varjút, s megparancsolja nekik, hogy öljenek meg egy bivalyt. Még ki sem mondta, egy nagy bivalybőr feküdt a földön kiterítve. Az óriás nagy szorgosan belévarrá az éfiakat, s meghagyta a varjaknak, hogy vegyék a hátukra, s meg se szusszanjanak, míg az üvegvárhoz nem érnek.

Hej! repültek a varjak, mint a sebes szél, meg sem szusszantak az üvegvár aljáig. Hanem mikor feltekintettek arra az éktelen magas üvegvárra, visszafordultak az éfiú párhoz, s azt mondták, hogy ennek ugyan nem fognak nyugvás nélkül.

No, szusszantak egyet, nekiindultak, repültek, repültek, fel messze, hogy egy jó rugaszkodásnyira volt a Vacsoracsillag, de mikor már szintédesteszinte a vár tetejire értek, megrottyant az erejük, s szépen vissza kelle hogy ereszkedjenek.

Bezzeg volt búbánat! Elevenen megnyúzza az óriás, ha fel nem tudnak érni az üvegvárba. Amíg így búcsálódnak, az egyik varjú azt mondja:

– Hiszen valami könnyebb portékába is fel lehetne vinni ezeket az éfiakat!

– Bizony fel! – mondák a többiek.

Volt a vár aljában egy malom. Bemennek oda, s a molnártól egy hordót kérnek. Abba szépen beleültetik az éfiú párt. Az abroncsot ráverik a hordóra, s úgy indulnak útnak. Hajnalban indultak, s estére kerekedve fel is értek szerencsésen. A hordót letették a vár tetejére, megkoppintották erről is, arról is. Az abroncsok lepattogtak, s az éfiú pár kiszállott. Tüstént mentek az üvegvár urához, aki éppen a fekete király maga volt. Bekerekednek a nagy üvegszobába, a király színe elé.

– Hát ti kik vagytok, mik vagytok, mi jóban jártok? – kérdi a király.

– Mi bizony, felséges királyom, életünk-halálunk kezében van – mondá a legény -, szolgálatot jöttünk keresni.

– No, jókor jövétek, most csaptam el az első kocsisomat s a belső leányt, felfogadlak helyükbe. Neked, leány, nem lesz egyéb dolgod, csak minden reggel kisépersz hat szobát, de a hetedikbe bé ne találj menni, mert szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Nem is ment az két-három nap, de egyszer úgy elfogta a kíváncsiság, hogy semmiletteképpen nem tudá visszatartani magát, bément a hetedik szobába.

Hát, Uram, Teremtőm, mit látott! Egy rusnya kopasz fejű ember ült ott egy hordóban, csak a feje látszott ki belőle.

Aj, megijed a szegény leány, hogy szinte kétségbeesik. Ki akar szaladni, de a kopasz fejű ember megszólítja keserves, siránkozó hangon:

– Ne fuss el, ne félj tőlem, te szépséges szép leány, hanem inkább szabadíts ki!

– Hát te ki vagy, s mi vagy? – kérdi a leány.

– Én bizony Tündérkopac vagyok, a fekete király elvette az országomat, magamat pedig ebbe a hordóba záratott, hogy soha meg ne lássam az áldott napot. Hallod-e, te gyönyörű virágszál, pattints le egy abroncsot, s megszolgálom!

Addig könyörgött, addig istenkedett, hogy a leánynak meglágyult a szíve, egy abroncsot lepattintott. A hordó egyszeriben széjjelesett, s Tündérkopac kiszökött belőle.

– No, hallod-e – mondá a leánynak -, neked itt most “elégett a köles”, de nekem is, hát menjünk, amerre a szemünk lát!

Eleget mondá a lány, hogy ő bizony nem megy az első kocsis nélkül, Tündérokpac megfogta, s erővel magával vitte. Másnap megy a fekete király a hetedik szobába, hát Tündérokpacnak híre-pora sincsen! Keresik a belső leányt, hát az sincs, mintha csak a föld nyelte volna el. Meghallja ezt az első kocsis, s azt mondja a fekete királynak:

– Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, én tovább itt nem tudok maradni, megyek a feleségem után.

Elindult a szegény legény, hetedhét ország ellen, országon-világon keresztül. Amint mendegélne, talál egy várat, s hát annak ablakában ott könyököl egy szép asszony. Nézi, nézi, s hát az éppen az ő felesége.

Hej, szegény világ, vetett ágy, lett öröm! Az egyik szemük sírt, a másik kacagott. No, csakhogy megtalálták egymást, most már elszöknek. Tündérokpac oda volt vadászni, de ki tudja, mikor állít haza. Felszedelőzködnek, indulnak, de éppen abban a minutában nagyot csendül a vár.

– Jaj, édes Jézusom! Itthon van Tündérokpac, most szörnyű halálnak halálával halunk meg! – sikoltzott az asszony.

Mit volt mit tenni, hamarjában bébújtatá az urát az ágy alá.

Bejő Tündérokpac, s elkezd szipogatni az orrával.

– Hé, asszony, valami emberszagot érzek itt!

– Nincs itt, lelkem, Tündérokpac uram, semmiféle emberi lélek.

De Tündérokpac nem hitt az asszonynak, odament az ágyhoz, s az üstökénél fogvást kihúzta a szegény legényt alóla.

– No, te emberizink, mit választasz most három rossz közül: vízbe vesselek, megégettesselek, vagy halálíg tartó fogságba vesselek?!

– Ne tedd egyiket sem, Tündérokpac, tudod-e, mit ígértél, hogy megszolgálod nekem, ami jót veled tettem!

Addig sírt, addig könyörgött az asszony, hogy Tündérokpac elereszté a szegény legényt.

Megyen szegény feje, hegyen-völgyön által, s estére kelve egy kicsi házhoz ért. Bémegy, ott talál egy vénasszonyt, s köszön neki:

– Adjon Isten jó estét, öreganyó!

– Szerencséd, hogy öreganyónak szólítottál, mert különben rútul jársz vala. Hát miben fáradsz, miféle szél vetett ide?

Elmondja, hogy milyen nagy bajban van.

– Ez bizony nagy baj, édes fiam, de adok én neked egy tanácsot, s azzal talán boldogulsz. Menj el a veres királyhoz, szegődjél be hozzá kocsisnak! A veres királynál három napból áll egy esztendő, s ha ezt a három napot becsületesen kitöltöd, minden jóra fordul. Hallgass ide! A veres királynak van százhusz lova. Ebből a százhuszból egy maga a király leánya, s ennek olyan kutya természete van, hogy ha lehunyod a szemedet, megszökik a ménesből, s a király akkor karóba húztatja a fejedet.

No, a szegény legény megköszöni a jó tanácsot, elmegy a veres király udvarába, s ott mindjárt fel is fogadják őt kocsisnak. Azt mondja neki a veres király:

– Itt a százhusz ló, legény, a kezedbe adom, s ma éjjel elmegy velük “éhalóba”.* Hanem előre mondom, hogy egy közülök csudamódon eltűnik minden éjjel, s csak másnap vetődik haza. Ha rajtad is kifog, csúfot látsz.

Besetétedik, s a szegény legény kihajtja a százhusz lovat a mezőre. Egyszer csak úgy éjfél tájban valami hangot hall. Hát valaki mind csak azt mondja: “Feküdjél le, János, feküdjél le, János!”

Néz mindenfelé, nem lát semmiféle lelkes állatot. Gondolja magában, ő bizony lefekszik, hadd lám, mi lesz ebből, de a szemit csak félig sem hunyta le. Hát – Szűz Mária, Szent József! – egy csikó egyszerre csak hallá változik, s azonmódúlag beleugrik egy tóba. De bezzeg a legény sem volt rest, hamar egy kantárt vesz elé, a hal után veti, s annál fogvást kihúzza a tóból. Eleget hánykolódott, rángatódzott, de a legény ki nem eresztette a kezéből, s az ördögös királykisasszonynak ismét csak vissza kellett változnia csikóvá. Reggel hazaeregél a ménes, egy sem hibázott belőle. Bémegy a pajtába a veres király, s egy emelőrúddal istenesen megverte a csikót, hogy megfogni engedte magát. Második éjjel már hattyúgalamb képire változott az ördögös királykisasszony, felemelkedett a hetedik égbe, s onnét mint egy báránnyal ereszkedett le. Hanem a legény most sem aludt el, a felleget is megfogta a kantárral, s második nap is hiba nélkül ment haza a ménes. A király most úgy megrakta a csikót, hogy elnyúlott a hídláson. Harmadik éjjel a föld alá bújt, le a földnek a hetedik rétegébe, de a legény utána ment, s visszahozta a föld alól is.

Mikor hazaérnek, azt mondja a király:

– No, fiam, kitelt a három esztendő, mit kívánsz, mert még ilyen kocsisom se volt, ki úgy tudjon vigyázni erre a csikóra.

A legény azt mondta, hogy neki pénz nem kell, megelégszik azzal a kehes gebével is, amelyik a ganédomb körül szedeget. Az a csikó pedig táltos volt, s előre megmondta a legénynek, hogy csak őt válassza, ha vissza akarja szerezni a feleségét. A király elkacagta magát, de gondolta magában, ha neked addig ér az eszed, én bizony nem erőltetek rá. Felül a legény arra a kehes lóra, kibotorkálnak az udvarból, s hát amint kívül vannak, a girhes-görhös lóból aranyszőrű paripa lett, s egy ugrással ott termett a Tündérkopac udvarában. Tündérkopac most is oda volt vadászni. Azt mondja a táltos ló:

– Most vezess be az istállóba, adj nekem három köből búzát, három veder vizet, aztán menj, s láss a dolgod után, de mikor dobrokolok, jere a feleségeddel, mert itt talál Tündérkopac.

Nem is diskurálhatának sokáig az éfiak, mert egyszer csak olyan dobrokolást hallanak, hogy a föld is megrengett belé. Kiszaladnak az istállóba, fel a táltos lóra, s el, mint a sebes szélvész.

Abb' a minutában megérkezik Tündérkopac. Keresi a feleségét: nincs sehol. Megy az istállóba, kérdi a táltos lovát.

– Keresheted immár a feleségedet, jó gazdám, elvitték azt táltos lovon. Ehetem is, ihatom is, alhatom is rá, nem érzük azokat utol ez árnyékvilágban.

Azt mondja erre Tündérkopac:

– Ne mondd ezt te nekem, utol kell érnünk, még ha az égbe repültek is.

Azzal csak felpattant a lóra, előbb a földön, azután a levegőben úgy szárnyalt, hogy nagy égi háború kerekedett utánuk.

Mikor hat országon is keresztülszárnyaltak, csak akkor pillantották meg az éfiú párt.

– No, drága lovam, most mutasd meg, mit tudsz! – kiáltott Tündérkopac, s a táltos ló úgy nekirugaszkodott, hogy még csak hétsingnyire volt a másiktól.

Olyan szelet csapott elé, hogy a szegény legény majd lefordult a lováról.

– Ne félj, édes gazdám, csak kapaszkodj jól belém! – biztatá a táltos a szegény legényt. S hát láss csudát! Csak megnyílik a magas ég, s a táltos a nyíláson berepül az égbe.

Látja ezt Tündérkopac, s nekifohászkodik:

– Uram, Teremtőm, nyisd meg az eget nekem is!

De az ég bezáródott előtte, s Tündérkopac visszaesett lovastul, mindenestül, hogy minden csontja-bontja, porcikája ízzé-porrá tört.